

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԼՍԱՐԱՆ

ՀՈԳԵՇԱՀ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՅ

ԵՒ

ԽՐԱՏԱԿԱՆ ԲԱՆԻՅ,

ԵՒՍ ԵՒ

ՊԷԱՊԷՍ ԿԵՆՅԱՂՕԳՈՒՏ ԳԻՏԵԼԵԱՅ.

Ա. Ի. Ա. Գ. ԵՐԿՈՒՇԱՅԹԻ.

Տպագրեալ

Հրամանաւ Վեհափառ Տեառն

ՏԵԱՌՆ ԳԷՈՐԳԱՅ Գ,

Աստուածընտիր Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց.

Ի ԹԷՂՈՂՈՍԻԱՆ,

Ի Տպարանի Խաչիպեան Ռատմնարանին.

1868 = ԹՅԺԷ.

731

731-102

ՉԼսարանս զայստակ ի խնդրոյ եւ ի յորդո-
րանաց եկեղեցական եղբարց ոմանց երկա-
սիրեալ, եւ արդեամբք Վսեմապատիւ ՄԿՐՏԻՉ
ՊԷՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՐԷԻԶԵԱՆՅ սպագրեալ
ընծայեմք ի վայելս տօնաւիրաց եւ ուսումնա-
սենց մերագնեայց.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱԶԵԱՆ.

Ի Մարտի 1963
Ի ՔԷՊՊՈՍԵ.

563-2013

2
L-85

ԱԻԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱՐԹԻ.

Սթնեակ մը՝ այսինքն մէկ շաբաթ կայ
տարւոյն մէջ որ ամենայն քրիստոնէից
համար մեծ եւ սուրբ շաբաթ է. եւ այս
է Ծաղկազարդի կիւրակիէն մինչեւ
Զատիկ եղած միջոցը: Այս շաբաթը
մեր եկեղեցւոյն սովորութիւնն է ա-

նուանել արագ շաբաթ, որ ասել է մեծ կամ
գլխաւոր շաբաթ. Յոյնք անուաներ են նաեւ չարչա-
րանաց շաբաթ. Լատինացիք՝ մեծ կամ արագ շաբաթ, սուրբ
շաբաթ, արձակուրտի շաբաթ:

Հին ատենը, — ոմանք կասեն թէ մինչեւ ութե-
րորդ դարը, մինչեւ ասկից գրեթէ հազար երկու-
հարիւր տարի առաջ, — քանի որ քրիստոնէից մէջ
բարեպաշտութիւնն ու ժամասիրութիւնը աւելի էր,
բոլոր այս աւագ շաբաթը ծայրէ ի ծայր մեծ տօնի
պէս կպահօւէր: Քրիստոնեայք այս եօթը օրս ամէն
տեսակ աշխատանքէ կզտգրէին, առաւօտ իրիկուն
եկեղեցի կերթային, պահքը եւ ծոմապահութիւնն
աւելի կսաստկացընէին, տաք կերակուր ամենեւին

չէին ուտեր. խոստովանութեամբ եւ ապաշխարու-
թեամբ կպատրաստուէին սուրբ հաղորդութիւնն ըն-
դունելու՝ արձակման օրը, որ է աւագ հինգշաբթին.
Թագաւորներն ալ շատ յանցաւորներու պատիժները
կվերցընէին կամ կթեթեցընէին:

Յայտնի է որ այժմ գրեթէ ամենայն քրիստոնեայ
ազգաց մէջ այս ջերմեանդութիւնները շատ պակ-
սած են, — որ ցաւալի բան է, — եւ միայն շաբթուս
վերջի երեք կամ չորս օրերը տօնի սէս բռնողներ
գեռ կգտնուին, մանաւանդ մեր ազգին մէջ:

Յաւալի բան չէ արդեօք նաեւ այն սովորութիւնն
որ շատ տեղ մտած է քրիստոնէից մէջ, որով այս
աւագ շաբթուս օրերը կանցընեն՝ միայն իրենց տները
գուրս ձգելով՝ ճերմկիցընելով՝ մաքրելով, լուացք
անելով, խմորեղէններ պատրաստելով եւ այլն, այն-
պէս որ եկեղեցի երթալու ժամանակ եւս չեն ունենար:
Բայց աւելի եւս ցաւալին ու պախարակելին այս է որ
տեղ տեղ նաեւ եկեղեցիներուն ու եկեղեցական սպաս-
ներուն մաքրութիւնը այս օրերուս կթողուն լուսա-
րարները, մինչդեռ գոնէ եկեղեցականաց պարտքն
էր գիտնալ՝ թէ սուրբ եկեղեցւոյ մէջ աւագ շաբ-
թուն ամէն մէկ օրն ալ իրեն համար խորհրդաւոր
ժամերգութիւններ ունի՝ յատուկ յատուկ ընթեր-
ցուածներով, աւետարաններով ու շարականներով:
Կարժէ ուրեմն որ մեք աւագ շաբթուս երկու շաբթի
օրէն սկսիմք մեր այսօրուան լտարանը, բացատրելով
աւուր խորհուրդը եւ կարգացմունքները:

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սովորութիւնն է՝ բոլոր
տարւոյն մէջ շաբթուն չորս օրը ի պատիւ մէկ մէկ
դասուց սրբոց նուիրել ընդհանրապէս, եւ երեք օրը
երեք գլխաւոր տէրուեական խորհրդոց կամ տնօրէ-
նութեանց Փրկչին, այս կերպով.

Երկուշաբթի օրը նուիրեալ է ի պատիւ սրբոց
Հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց.

Երեքշաբթին ի պատիւ սրբոց Մարգարէից.

Չորեքշաբթին ի յիշատակ Ա. ետման սուրբ Աս-
տուածածնին.

Հինգշաբթին ի պատիւ սրբոց Առաքելոց.

Ուրբաթը ի յիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելու-
թեան Քրիստոսի.

Շաբաթը ի պատիւ սրբոց Մարտիրոսաց.

Կիրակին ի յիշատակ սուրբ Յարութեանն Քրիստոսի:

Այս կարգաւորութիւնը շատ գեղեցիկ խօսքերով
կնկարագրէ մեր ներսէս Շնորհալի հայրապետը Ա-
րարչական բակին նրանս շարականին ու նորաստեղծեալին
մէջ. անոր համար շաբթուն իւրաքանչիւր օրը Արար-
չականին մէկմէկ հատուածը կերգեմք միշտ, կիրակի
օրերն ալ նորաստեղծեալը:

Արդ աւագ շաբթուս օրերն այս ընդհանուր սովո-
րութեան բոլորովին չեն կապուած. հապա շատը ի-
րենց համար յատուկ խորհուրդներ ունին, որոց մեծ
մասը, — աւելի չորեքշաբթիէն մինչեւ կիրակին, —
Քրիստոսի Տեառն մերոյ չարչարանաց, մահուան,
թաղմանն ու յարութեանը կվերաբերին: — Սկսիմք
երկու շաբթիէն:

Աւագ երկուշաբթի օրը ժամերգութեան մէջ կյի-
 շատակուի աշխարհիս ստեղծումը կամ արարչագոր-
 ծութիւնը. անոր հետ ի միասին Ագամայ մեղանչելը
 եւ դրախտէն դուրս ընկնիլը, որոյ հետեւանքն եղաւ
 Գրիստոսի Տեառն մերոյ արած փրկագործութիւնը՝
 իւր սուրբ չարչարանօքն ու խաչելութեամբը: Եւ ահա
 այս խորհուրդները կբացատրուին այսօրուան եկե-
 վեցական կարգացմունքներուն, այսինքն սաղմոսնե-
 րուն, ընթերցուածներուն, աւետարաններուն ու շա-
 րականներուն մէջ:

Այս շաբթուս ամէն շարականներն ալ զարմանալի
 գեղեցկութիւն մի ունին՝ պարզ եւ բարձր իմաստնե-
 րով, ընաիր եւ ազգու խօսքերով: այնպէս որ շատ
 հաւանական է այն ազգային աւանգութիւնը՝ որ կա-
 սէ թէ այս շարականներուն հեղինակն է սուրբ հայ-
 րապետն մեր Սահակ Պարթեւ, որոյ շարագրութեան
 վսեմութիւնը յայտնի է. թէպէտ կան ասուներ ալ
 թէ այս շարականներն եւս Շնորհալոյն Ներսիսի շա-
 րագրածներն են:

Տեսէք որքան սքանչելի են, օրինակի համար, այս-
 օրուան Օրհնութեան շարականին այս տունին խօսքե-
 քերը. «Եկայք» որդիք մարդկան, այսօր ողբասցուք
 «զՏօրն զլտանդ, որ մերկացաւ մեզօք զփառս Արար-
 «չին, եւ զգեցաւ զթղենւոյն ծածկոյթ փոխանակ ան-
 «ճառ լուսոյն». այսինքն «Եկէք, ո՛վ ագամորդիք,
 լամք ողբամք այսօր մեր հօրը Ագամայ գլխուն ե-
 կած փորձանքը, որ մեզքի մէջ ընկնելովը հանեց

ձգեց վերայէն Արարչին իրեն հագուցած փառքը,
 եւ անճառելի լուսոյն տեղ՝ իւր մերկութեանը ծած-
 կոյթ արաւ ողորմելի թուզի ծառին տերեւները:»
 Տեսէք ինչպէս այս խօսքէն ետքը կփոխէ յանկարծ
 հոգեշունչ բանաստեղծը իւր տխրական ձայնը ուրա-
 խութեան ու կասէ. «Գովեցէք զմրդին Աստուծոյ այս-
 «օր ցնծութեամբ, որդիք Ագամայ, որ եկն ի խնդիր
 «եղծեալ պատկերին, եւ գտեալ՝ նորոգեաց ի փառս
 «առաջին պատմուճանին.» — Յնծութեամբ փառք
 տուէք այսօր, ո՛վ որդիք Ագամայ, մրդւոյն Աստուծոյ,
 որ եկաւ իւր աւրուած պատկերը փնտռեց, գտաւ ու
 նորոգեց՝ զարդարեց առաջին փառաւոր հագուստովը»:
 Յայտնի է որ այստեղ կյիշեցընէ մեզի սուրբ հայրա-
 պետը աւետարանին երկու իրարու նման առակներն
 ի միասին, այսինքն կորուսեալ դրամին ու անտակ որդոյն
 օրինակները, եւ Աստուածորդւոյն չարչարանօքը
 կատարուած փրկագործութիւնը—բայց որքան պարզ
 ու գեղեցիկ խօսքերով:

Այսօրուրնէ կսկսուի այս շաբթուս աւետարանի
 սաղմոսներուն ողբաձայն (վառ ձայնի վերայ) երգեց-
 մունքը, որ ժամասէր քրիստոնէից համար շատ սըր-
 տաշարժ են ու քաղցր՝ եթէ վայելչապէս եւ ծանր
 երգուին:

Աւետարանէն առաջ երգուածը հարիւր երեք-
 երորդ սաղմոսն է, որ ծայրէ ծայր հիանալի նկարա-
 գրութիւն է արարչագործութեան աշխարհի: Գրա-

բառին համը չառնողներուն համար՝ ոտանաւոր ազատ
 թարգմանութեամբ դնեմք այստեղ տուն առ տուն
 նոյն սաղմոսին խօսքերը, ախարսալով դարձեալ որ
 ստիպուած եմք այնպիսի վտեմ իմաստները այսպիսի
 խեղճ աշխարհաբառով բացատրելու .

« Խոստովանութիւն եւ մեծվայելչութիւն զգեցար .
 արկար զլոյս որպէս զօթոց . ձգեցեր վերկինս որպէս
 խորան, եւ արկեր ի վերայ ջուրց զվերնայարկս նորա » :

Հագուստդ է փառք պայծառութիւն մեծութիւն,
 Լոյսը քեզի ծածկոյթ սրփուց զարգարուն .
 Դուն երկինքը վըրանի պէս կանգնեցիր,
 երկնից յարկերը ջրի վերայ հիմնեցիր :

« Օրհնեա՛ անձն իմ՝ զՏէր . Տէր Աստուած իմ՝ մեծ
 եղեր յոյժ » :

Անձն իմ, արի օրհնէ զԱստուած, եւ ասա .
 Տէր Աստուած իմ, քո մեծութեանդ չնի չըկայ :

« Խոստովանութիւն եւ մեծվայելչութիւն զգեցար,
 արկար զլոյս որպէս զօթոց . ձգեցեր վերկինս որպէս
 խորան, եւ արկեր ի վերայ ջուրց զվերնայարկս նորա » :

Հագուստդ է փառք պայծառութիւն մեծութիւն,
 Լոյսը քեզի ծածկոյթ սրփուց զարգարուն .
 Դուն երկինքը վըրանի պէս կանգնեցիր,
 երկնից յարկերը ջրի վերայ հիմնեցիր :

« Ո՛ դնէ յամպս զգնացս իւր, եւ շրջի նա ի վերայ
 թեւոց հողմոց » :

Քու ոտքերուդ պատուանդան են ամպերը,
 Քու քալուածքիդ՝ քամիներուն թեւերը :

« Ո՛ արար զհրեշտակս իւր հոգիս, եւ զպաշտօնեայս
 իւր ի հուր կիզելոյ » :

Դու հրեշտակներն ըստեղծեցիր հոգեղէն,
 Որ քեզ համար մէկմէկ կրակէ ծառայք են :

« Հաստատեաց զերկիր ի վերայ հաստատութեան
 իւրոյ, զի մի սասանեսցի յաւիտեան : »

Աշխարհս այնպէս հաստատ ամուր հիմնեցիր,
 Որ յաւիտեան չըլտաննիր չըխախտիր :

« Խորք որպէս զգեստ վերարկու է նորա . ի վերայ
լերանց կացցեն ջուրք » :

Խոր անգունդը վերարկուի պէս է քեզի .
Լերանց վերայ ջուրք բազմութիւն կը դիզուի :

« Ի սասոնէ քումմէ վախիցեն , եւ ի ձայնէ որոտա-
լոյ քումմէ սարսիցեն » :

Երբ կը սաստես՝ ահով գողով կը փախչին ,
Որոտալուգ ձայնն որ առնուն՝ սարսափին :

« Ելանեն լեռնանան՝ եւ ի ջանեն գաշտանան , ի տե-
ղի յոր հաստատեցեր զնոսա » :

Կը բարձրանան՝ մէկմէկ լեռներ կը գառնան ,
եւ կը ցածնան՝ մէկմէկ գաշտեր ձեւանան .
Իրենց ինչ աեզ որ որոշես՝
Այն տեղ հաստատ կը կենան :

« Սահման եզեր՝ եւ ոչ անցանեն , եւ ոչ եւս գառ-
նան ի ծածկել զերկիր » :

Դուն ջրերուն մէկմէկ սահման ես դըրեր ,
Անցնիլ ծածկել երկիրս երբէք չեն իշխեր :

« Առաքեցեր զաղբիւրս ընդ ծործորս . ի միջոյ լե-
րանց գնացցեն ջուրք » :

Աղբիւրներուն ճամբայ բացիր ձորերէն ,
Լերանց մէջէն խոխովալով կը վազեն :

« Արբուցանել զամենայն գազանս վայրի , յազես-
ցին ցիւք ի ծարաւս իւրեանց » :

Անտառներու գազանք անկից կը խըմեն ,
Ցիւերն՝ իրենց ծարաւը հոն կանցընեն :

« Անդ թռչունք երկնից բոյնս գիցեն , եւ ի միջոյ
վիմաց տացեն զձայնս իւրեանց » :

Թռչունք երկնից բոյն կը գընեն անոնց քով ,
Քարանց մէջէն կերգեն անոյշ ձայներով :

« Արբուցանէ զլերինս ի շտեմարանաց իւրոց . ի
պտղոյ գործոց իւրոց լցցի երկիր » :

Լեռները հոն դիզուած ջրով կը շտանան ,
Անով պըտուղ կուտան արտեր անգաստան :

« Բուսուցեր զխոտ ի լերինս , զգալարի ի ծառայու-
թիւն մարդկան » :

Դուն լեռներուն վըրայ խոտեր բուսուցիր ,
Մարդկանց համար ամէն կանաչ տընկեցիր .

« Հաներ զհաց յերկրէ . գինի ուրախ առնէ , իւզ
զուարթ , եւ հաց հաստատէ զսիրտ մարդոյ » :

Գինին ուրախ կանէ ըզմարդ՝ եզը զուարթ .
Բայց հացով է որ ոյժ կառնէ ամէն մարդ :

« Յագեացին ծառքն անտառի , եւ մայրքն Լիբանա-
նու՝ զորս դու անկեցեր » :

Կուշտ կը լինին միշտ անտառաց ծառերը ,
Եւ քու տընկած Լիբանանու մայրերը :

1 Յ/ռ , վայրի եշ :

«Անդ թռչունը երկնից ձագս հանցեն, եւ բոյն արագլի ապաւէն է նոցա» :

Անդ թռչուններն իրենց բոյներ կը գընեն,
Արագլի բոյնն է խեղճերուն ապաւէն.

«Լերինք բարձունք են եղջերուաց, եւ վէմք ապա-
ւէնք նապաստակաց» :

եղնիկներուն բարձրը լեռներ ընակարան.
Նապաստակաց՝ քարերու ծակն ապաստան :

«Արարեր զլուսին վասն ժամանակի. արեգակն
ծանեաւ զժամ մասնելոյ իւրոյ» :

Լուսինն արիւր որ ժամանակ ցուցընէ,
Արեւն իրեն մընեւել ժամը գիտէ.

«Արարեր զխաւար՝ եւ եղեւ գիշեր. ի նմա գնան
ամենայն գազանք անտառի» :

Խաւարն արիւր, եղաւ անով գիշերը,
Երբ կը քալեն գազանք ծառոտ լեռները.

«Կորիւնք առիւծուց մռնչեն եւ յափըշտակեն, եւ
խնդրեն յԱստուծոյ զկերակուրս իւրեանց» :

Առիւծներուն կորիւնները մըռնչեն,
Ըստեղծողէ գ իրենց ապրուստ կը խընդրեն.

«Ի ծագել արեւու ժողովին, եւ ի մորիս իւրեանց
գագարեն» :

Արեւծագին խումբ խումբ մէկտեղ կը ժողովին,
Ամէն գազանք իրենց մորին կը քաշուին.

«Ելանէ մարդ ի գործս իւր, եւ ի վաստակս ձեռաց
իւրոց մինչեւ յերեկոյ» :

Մարդը կենէ որ աշխատի՝ բան բանի,
Մինչ իրիկուն ձեռքը գործէ չըգագրի :

«Ո՛րպէս զի մեծ են գործք քո Տէր. զամենայն ինչ
իմաստութեամբ արարեր, եւ լցաւ երկիր ստեղծուս-
ծովք քովք» :

Ի՛նչպէս մեծ են քու գործերը՝ Տէր Աստուած,
Ամէն մէկ բանն իմաստութեամբ ես արած.

Բոլոր երկիրըս ծայրէ ծայր
Լի ստեղծուածովքդ է անհամար :

«Այս ծով մեծ եւ անգորր, ի սմա են սողունք՝
որոց ոչ գոյ թիւ. գազանք մեծամեծք եւ մանուկք. ի
սմա եւ նաւք գնան, վիշապն զոր ստեղծեր խաղալ նս-
վաւ» :

Ի՛նչ ընդարձակ, ինչ մեծ բան է այս ծովը.
Ո՞վ գիտէ մէջն եղած սողնոց հաշիւը.

Մանր ու խոշոր ինչ գազաններ կը լողան,
Ո՛րքան նաւեր ծովուն երես կը ծրփան.
Վիշապ ձուկն ալ դուն ես արեր,
Որ ծաղր անէ ծովին ջրերը :

«Ամենքեան քեզ սպասեն, եւ դու տաս կերակուր
նոցա ի ժամու» :

Քեզ կը սպասեն ամէն տեսակ կենդանիք,
Ու դուն կուտաս ամենեցուն ուտելիք.

« Տաս դու նոցա՛ եւ կերակրին . բանաս զձեռն քո
եւ կերակրես զամենեսեան կամօք քո » :

Ժամանակին՝ ձեռքըդ բացած՝ հնչ կուտաս ,
Քաղցր կամօք դուն ամենուն կըզըթաս :

« Դարձուցանես զերեսս քո ի նոցանէ՛ , եւ խռովին .
հանես զոգի ի նոցանէ , պակասին եւ ի հող դառնան » :

Թէ որ երեսըդ դարձընես անոնցմէն ,
Կըսարսափին ու յոյսերնին կըկըտրեն .
Եւ թէ հոգիդ քաշես առնուս խեղճերէն ,
Ուժէ կընկնին՝ հող կըդառնան՝ ուստի են .

« Առաքես զոգի քո եւ ստանաս զնոսա , եւ նորոգես
զերեսս երկրի » :

Բայց դու նորէն հոգիդ նոցա կըզըրկես ,
Ոչընչութեան վըհէն դարձեալ կըփըրկես .
Եւ այս կերպով երկրիս երես
Բոլորովին կընորոգես :

« Եղիցին փառք Տեառն յաւիտեան . եւ Տէր ուրախ
եղիցի յարարածս իւր » :

Ո՛վ Տէր , քու փառքըդ չըպակսի յաւիտեան ,
Ուրախ լինիս արարածոցըդ վըրան :

« Ո հայի յերկիր եւ տայ դողալ սմա , մերձեսցի
ի լերինս եւ ծխեսցին » :

Դուն որ նայիս երկրիս՝ իսկոյն կըդողայ ,
Լեռան գըպչիս՝ կըբըռնկի կըմըխայ :

« Օրհնեցից զՏէր ի կեանս իմ . սաղմոս տրացից Աս-
տուծոյ իմոյ մինչեւ եմ՝ ես » :

Ըզըեզ օրհնեմ Տէր՝ քանի որ կեանք ունիմ ,
Սաղմոս ասեմ քանի որ կամ ու կապրիմ :

« Քաղցր եղիցի նմա օրհնութիւն իմ , եւ ես ուրախ
եղէց ի Տէր » :

Միայն թէ իմ օրհնենքըս քաղցրըդ գայ քեզ ,
Անով միայն դոհ եւ ուրախ լինիմ ես :

« Պակասեսցին մեղաւորք յերկրէ , եւ ամբարիշտը
մի եւս գտցին ի նմա . օրհնեան անձն իմ զՏէր » :

Ա՛խ երբ երկրէս մեզք մեղաւոր պակասի ,
Ե՞րբ ամպարիշտ մարդոց հետքը կորսըւի .
Դուն , ս՛վ անձն իմ , զԱստուած օրհնէ ,
Տէրդ ու ստեղծողըդ նա է :

Առաւօտեան ժամուն աւետարանին գլխաւոր խոր-
հըրդաւոր կտորն է ցանախալ բզնիսն , որովհետեւ ծաղ-
կազարդին երկրորդ օրը՝ այսինքն աւազ երկուշաբթի
օրը պատահեցաւ անոր չորնալը : Մեք այն աւետարա-
նին խօսքերը գրեթէ ամբողջ յիշատակեմք այստեղ
ի խրատ փափաքանօք լսողաց կենարար վարդապետու-
թեան Փրկչին մերոյ :

Կպատմէ սուրբ աւետարանը թէ Տէրն մեր երե-
կուան օրը մեծ փառաւորութեամբ երուսաղէմ մըտ-
նեկէն ետեւ , տաճարին մէջ երկար խրատներ տուաւ
Հրէից . եւ իրիկունը գնաց աշակերտացը հետ Բեթա-
նիա գեղը , որ Երուսաղէմէն շատ հեռու չէր , այն

տեղ անցուց գիշերը, ինչպէս որ հաւանական է՝ իւր բարեկամին Ղազարու երանելի տունը: Երանելի կասեմ՝ եւ հազար անգամ երանելի, ոչ թէ ունայն հասրըստութիւն: անտի զարդարանքներ ու աւելորդ սեղաններ ճաշեր ունենալուն համար, յորոց զուրկ էր անտարակոյս այն տունը, այլ անով որ իջեւան էր Քրիստոսի Տեառն մերոյ բարեկամին եւ նորա աստուածասէր քոյրերուն՝ Մարիամու եւ Մարթայի: Նոցա ճշմարիտ հարստութիւնն էր՝ Քրիստոսի անգին սէրը՝ բարեկամութիւնը. նոցա զարդարանքն էր իրենց հեղութիւնը, խոնարհութիւնը, պարկեշտութիւնը, եւ նոցա աղքատիկ՝ բայց թագաւորաց ցանկալի հարկիքն էր եռանդուն ջանք եւ բաղձանք հաճոյանալոյ Փրկչին, եւ հանգստութիւն տալոյ նորա աստուածային գլխոյն:

Երկրորդ առաւօտը Բեթանիայէն երուսաղէմ դարձած ժամանակը Տէրն մեր անօթեցաւ, քաղցեալ կասէ սուրբ աւետարանը, եւ ճամբուն վերայ թուզի ծառ մի տեսնելով՝ քովը մօտեցաւ որ թուզ գտնէ փրցընէ, բայց բաց ի դատարկ տերեւներէ մէկ բան չգտաւ. գարձաւ ասաց թղենուոյն. «Մի ոք այսուհետեւ ի քէն պտուղ կերիցէ յաւիտեան». — Այսուհետեւ մէկն ալ պտուղ չուտէ քեզնէ յաւիտեան: Թըզենին իսկոյն չորցաւ: Միւս օրը երբոր քովէն կանցնէին, տեսան որ այն թղենին արմատէն չորցեր է. Պետրոս առաջ անցաւ, ու զարմանալով ասաց Յիսուսի Տէր, ահա այն թղենին որ անիծեցիր՝ չորցեր է:

Յիսուս պատասխան տուաւ. Թէ որ դուք Աստուծոյ հաւատքը ունենաք, թղենին ինչ է, այդ լեռանն որ ասէք՝ թէ վերցիր տեղէդ ու ծովն ընկիր, բայց չըտարակուսիք սրտերնուդ մէջ որ պիտի կատարուի ձեր խօսքը, ինչ որ ասէք՝ կլինի. ասել կուզէր թէ ամենադժուար ու անկարելի կարծուած բաներն ալ հաւատքով կգիւրանան:

Այն թղենին օրինակ էր Հրէից ազգին. վասն զի նոքա ալ օրէնքներով, արարողութիւններով ու դրսի ամէն զարդարանքներով զարդարուած՝ տերեւալից ծառի կնամանէին: Քրիստոս եկաւ, մտաւ նոցա մէջ, ճշմարիտ աստուածպաշտութեան պտուղներ՝ առաքինութիւններ վնտուեց՝ ինչպէս որ քաղցած մարդը ուտելու բան կլինտուէ, բայց չգտաւ. «Եկն ի նա, եւ ոչ ինչ եգիտ ի նմա՝ բայց միայն տերեւ». ուստի եւ իրաւամբ անիծեց՝ այսինքն երեսի վրայ թողուց այն ազգը, եւ հեթանոսները կոչեց ի քրիստոնէութիւն:

Օրինակ էր թղենին նաեւ բովանդակ մարդկային ազգիս, որ Քրիստոսի ժամանակը ուրիշ ժամանակներէ ալ աւելի՝ ամէն աղէկութենէ զուրկ էր, եւ չորնալու փճանալու արժանի. ուստի եւ այսօրուան շարականին մէջ գորովական ու աղօթական կերպով ասուած է. «Նոր նորոգող բնութեան մերոյ Յիսուս, «որ ի խորհուրդ հնութեան մարդոյն՝ զանպտուղն «այսօր չորացուցեր զթղենին. եւ զմեզ ի հնացեալ «մեղաց նորոգեա ի կեանս անմահ». — Տէր Յիսուս,

գուն որ մեր ապականեալ ու հնացեալ բնութեանը նորոգողն ես, գուն՝ մարդուս (Ադամայ) հնութիւնը վերցընելու մտքով՝ անպտուղ թղթնին այսօր չորցուցիր. գուն զվեզ ալ՝ որ մեզաց մէջ հնացեր եմք՝ ու բարի պտուղներէ զուրկ, նորոգէ, ու անմահական կեանք տուր մեզի:

Նոյն առաւօտեան աւետարանին միւս խօսքերն ալ համառօտ բացատրութեամբ յիշատակեմք: Յիսուս տաճարին մէջ ժողովրդեան խրատ տուած ժամանակին, Հրէից քահանայապետներն ու ծերերը, — որ նախանձով ու հակառակութեամբ լցուած՝ անդադար կշանային յանցաւոր երեւցընելու զՓրկիչն մեր՝ իբրեւ օրինազանց, որպէս զի մեռցընելու իրաւունք ունենան, — եկան հարցուցին իրեն՝ իբր թէ անմեղութեամբ ու միայն բան հասկընալու մտքով. «Որով իշխանութեամբ առնես զայդ, եւ ո՞վ ետ քեզ զիշխանութիւնդ զայդ». — Այդ վարդապետական կամ քարոզութեան իշխանութիւնն որ կբանեցընես, ու վաճառականները տաճարէն դուրս կվարես, ուստի ընդուներ ես գուն, կամ ո՞վ տուեր է քեզի: Յիսուս՝ սրտագէտ Աստուած լինելով՝ կտեսնէր որ այն նոցա հարցմունքը բոլորովին կեղծաւորական ու իրենց խղճմտանքին ալ դէմ էր, — որովհետեւ ազէկ կհասկընային որ Փրկիչն մեր ոչ միայն հրաշագործ մարգարէ, այլ եւ մարգարէից գուշակած Մեսիան էր. նոցա իրենց բերնովն ասածին պատասխան տալու տեղը՝ մտքերնուն պատասխան տալով ասաց. Առաջ ես ձեզի

բան մի հարցընեմ. թէ որ պատասխանը տաք, ես ալ կասեմ ձեզի թէ ինչ իշխանութեամբ կանեմ այս բաները. Յովհաննու Մկրտչին մկրտութիւն անելու իշխանութիւնն ուստի էր. յԱստուծոյ թէ ի մարդկանէ: Շփոթեցան կեղծաւորները. սկսան իրարու հետ փռսփռալ թէ ինչ պատասխան տամք. թէ որ Աստուծմէ էր ասեմք, պատասխան պիտի տայ թէ ուրեմն ինչո՞ւ չհաւատացիք իրեն խօսքին՝ որ կասէր թէ Մեսիան ես չեմ, հապա Յիսուսն է. իսկ թէ որ մարդկանցմէ էր ասեմք, վախ է ժողովրդէն, վասն զի ամէնքն ալ Յովհաննէսը մարգարէի տեղ դրած էին: Պատասխան տուին Յիսուսի թէ չեմք գիտեր. որ յայանի սուտ էր. ուստի եւ Յիսուս արժան չհամարեցաւ զանոնք իւր պատասխանին, ու ասաց. «Եւ ոչ ես ասեմ ձեզ, որով իշխանութեամբ առնեմ զայս». — Ես ալ ձեզի չեմ ասեր՝ թէ ինչ իշխանութեամբ կանեմ այս բաները. որովհետեւ դուք չէք ուզեր բերնով ասել ձեր խղճմտանքին վկայածը:

Երբոր այս կերպով խաղբ արաւ Յիսուս նոցա կեղծաւորութիւնը, սկսաւ ուրիշ խօսքերով ու օրինակներով երեսներուն զարնել նոցա չարութիւնը, եւ գուշակել այն պատիժներն որ իրենց խտտարտութեանը համար պիտի ընդունէին Աստուծմէ: — Օրինակներուն մէկն այս էր. Մարդուն մէկը երկու սրգի ունէր. որդեակ, ասաց մէկուն, զնա այսօր այգին աշխատէ: Որդին պատասխանեց թէ կերթամ տէր իմ, բայց չգնաց: Միւս որդւոյն ասաց նոյն բանը.

նա պատասխան տուաւ թէ Չեմ ուզեր երթալ. բայց յետոյ զըջացաւ ու գնաց այգին: Հիմա այս երկուքէն զորը կատարած եղաւ հօրը կամքը: Երբա պատասխան տուին թէ երկրորդը: Յիսուս վրայ բերաւ թէ Գիտցէք որ այսպէս ալ դուք՝ միշտ խոստացեր էք ու կը խոստանաք Աստուծոյ օրէնքները պահել: Աստուծոյ կամքը կատարել: ու չէք աներ. ուստի պէտք է որ վերջապէս Աստուծոյ երեսէն ընկնիք. իսկ մաքսաւորներն ու մեղաւորները, որ դուք կարհամարհէք՝ իբր թէ արգէն Աստուծոյ երեսէն ընկած են, ձեզնէ առաջ պիտի երթան երկնից արքայութիւնը: — Ուրիշ օրինակ մի տամ, ասաց, ձեզի. Մարգուն մէկը այգի տնկեց, այգւոյն չորս դին ցանկ՝ պատ քաշեց, մէջը հնձան՝ այսինքն գինի կոխելու տեղ փորեց, եւ աշտարակ մի շինեց, այգին մշակներու՝ այգեպաններու յանձնեց, ու ինքը գնաց հեռու աշխարհք: Երբոր խաղող քաղելու ժամանակն եկաւ, ծառաներ յուզարկեց մշակներուն որ այգիին պտուղն առնու. նոքա բռնեցին նորա ծառաները, որը տանջեցին, որը սպաննեցին, որն ալ քարկոծեցին: Ուրիշ ծառաներ յուզարկեց՝ առաջիններէն աւելի շատուր. նոցա զլիսուն եւս նոյն բաները բերին: Վերջապէս իւր որդին յուզարկեց մշակներուն՝ ասելով թէ Կարելի է որ իմ զաւակէս ամբջնան պատկառին: Իսկ մշակները երբոր տեսան որդին, ասին իրենց մէջ. Մն է ժառանգը. եկէք մեռցընեմք զինքն ու ժառանգութիւնը մեր ձեռքն անցընեմք: Այս ասին ու հանեցին զինքը այգիէն դուրս՝ մեռուցին: Այժմ՝ այգւոյն տէրն որ գայ՝

ինչ պէտք է անէ այն մշակներուն: Պատասխան տրւին թէ «Չչարսն չարաւ կորուսցէ.»—Այն չարերը՝ անզգամները չարաչար պէտք է պատժէ, ու այգին ուրիշ մշակներու տայ, որ ժամանակին իրենց տալու պտուղը տան: Ահա այսպէս ալ, ասաց Յիսուս, Աստուած պիտի առնու ձեր ձեռքէն իւր արքայութիւնը, այսինքն եկեղեցին, որ իրեն տնկած ու զարգարած այգին՝ պարտէզն է, ու այնպիսի ազգի պիտի տայ որ պտուղն ընդունի անկից. եւ ոչ թէ ձեր արածին պէս՝ ոչ միայն պտուղ չտայ այն ազգը, հապա նաեւ իւր զրկած մարդարէներն ու առաքեալները հալածէ, չարչարէ, քարկոծէ, մեռցընէ, եւ իւր միածին Որդւոյն ալ չխնայէ:

Քահանայապետները, դպիրներն ու փարիսեցիները հասկըցան որ իրենց համար են Յիսուսի ասածները. բայց խրատ առնելու տեղ՝ ուզեցին բռնել զինքը, ժողովուրդէն վախցան. վասն զի բոլոր ժողովուրդը մարգարէի տեղ դրած էր զՅիսուս:—Ասով ալ կիմացուի թէ մեծերն ու բռնաւորները եթէ Աստուծմէ չվախնան եւս, չեն կրնար ամէն անգամ հասարակաց մտքին ու կարծիքներուն դէմ՝ յայտնապէս հակառակիլ:

Ուրիշ առակ մի ալ ասաց նոցա Յիսուս. Թագաւորին մէկը հարսնիք արաւ իւր որդւոյն. ծառաներ յուզարկեց որ հրաւիրեալները՝ ձայն տրուածները դան. իսկ հրաւիրեալները անհոգութիւն անելով, որը իւր գեղը գնաց, որը իւր առուտուրին. ոմանք ալ բռնեցին նորա ծառաները, անարգեցին, սպաննեցին: Այս

որ լսեց թագաւորը՝ բարկացաւ, զօրք դրկեց, այն մարդասպանները մեռուց, ու նոցա քաղաքին կրակ տուաւ՝ այրեց. յետոյ ասաց ծառաներուն. Հարսնիքս պատրաստ է, բայց հրաւիրեալներն արժանի չէին. գնացէք ճամբու գլուխներն ու զով որ գտնէք՝ հարսնիքի հրաւիրեցէք: Այնպէս արին, ու հարսնիքին տունը լցուեցաւ: Թագաւորը ներս մտաւ որ տեսնէ թէ որոնք են ժողովուած հարսնեւորները. մարդ մի տեսաւ որ հարսնիքի հագուստ չուներ: — Հին ատենը շատ տեղ սովորութիւն կար որ հարուստ իշխանները կամ թագաւորները հարսնիքի եկողներուն լայն ու փառաւոր հագուստ կհագցընէին՝ խալաթիման: — Ընկեր, ասաց անոր. դուն թնչպէս մտոր այստեղը որ հարսնիքի հագուստ չուներ. ասել է թէ կամ ձայն արուած չես, եւ կամ անհոգութեամբ ու արհամարհանօք չես ուղած կանոնին կամ սովորութեան հնազանդիլ: Նա պատասխան չկրցաւ տալ, պապանձեցաւ մնաց: Թագաւորը հրամայեց սպասաւորներուն որ անոր ձեռքը ռոքը կապեն ու դրսի մուտքը հանեն ձգեն, ուր ողբ ու լաց անելէն ու ակռայ կրճտելէն ուրիշ բան չկայ. «Ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց»: Այսպէս ահա կանչուածները շատուոր են, ասաց Քրիստոս, եւ ընտրուածները քիչուոր: Այս առակով հասկըցուց Տէրն մեր Հրէից, մեզի ալ կհասկըցընէ նախ՝ որ չարհամարհեմք երբէք Աստուծոյ կոչումն ու շնորհքը, հապա ամէն դըժուարութեանց յաղթելով՝ Աստուծոյ ձայնին ու մեր խղճմտանքին մտիկ անեմք. եւ երկրորդ՝ ջանամք սուրբ

եւ շնորհալի վարքով՝ իբրեւ հարսանեաց հագուստով՝ արժանաւոր որդիք լինել սուրբ Եկեղեցւոյն Քրիստոսի, որ իրաւամբ կատուի «Հարսնարան արանց արգարոց»:

Երեկոյեան ժամուն առաջին ընթերցուածն է աշխարհիս ստեղծագործութեան պատմութիւնը՝ Աստուածաշնչի Ծննդոց գրքին սկիզբէն, «Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին եւ զերկիր»: — Երկրորդ ընթերցուածն է Սողոմոնի Առակաց գրքէն, «Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ», եւ որոյ այս խրատական խօսքը աւելի խորհրդաւոր կերպով կյարմարի Ագամայ եւ ագամորդուոցս. «Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ Տեառն... Զիմաստութիւն եւ զխրատ ամբարիշտք անգոտնեն». — Ամէն իմաստութեան գիտութեան հիմն ու արմատը Աստուծոյ վախն է... Միայն Աստուծմէ չվախցող ամբարիշտ մարդիկն են՝ որ բանի տեղ չեն

դներ՝ ոչ իմաստութիւնը եւ ոչ խրատը: — Երրորդը թերցուածը եսայեայ մարգարէութենէն է. «Մխիթարեցէք, մխիթարեցէք զժողովուրդ իմ, ասէ Աստուած... Թողեալ լինին դմա մեղք իւր. զի ընկալաւ «ի ձեռանէ Տեառն կրկին զհատուցումն մեղաց իւրոց»: — Մխիթարեցէք մխիթարեցէք իմ ժողովուրդս, կասէ Աստուած. այսինքն մխիթարեցէք զԱդամ եւ նորա ապաշխարող զաւակները... ասէք իրենց որ պիտի ներեմ նոցա մեղքերը, անոր համար որ այն մեղքերուն ապաշխարանքը երկու անգամ աւելի ընդունեցան՝ այնքան հոգեւոր եւ մարմնաւոր խեղճութիւններով՝ որ դրախտէն դուրս ընկած ժամանակներէն ի վեր կը աշխատեն:

Աւետարանին սաղմոսը առաւօտեան սաղմոսին պէս՝ աշխարհիս արարչագործութեանը յարմար իմաստներ ունի:

Իսկ երեկոյեան խորհրդաւոր աւետարանն այս է.

Յիսուսնորէն Երուսաղէմ գնացած ժամանակը մէկգի առաւ իւր տասուերկու աշակերտներն ու ճամբան նոցա հետ առանձին խօսելով ասաց. Այժմ որ Երուսաղէմ կերթամք, գիտցէք որ ես վերջապէս պիտի մասնուիմ քահանայապետներուն ու դպիրներուն (այսինքն Հրէից կարգացողներուն) ձեռքը. նոքա զիս պիտի դատապարտեն, մահապարտ պիտի վճռեն, հետմանս կ'ապարտեն, այսինքն կռակաւոր Հռովմայեցւոց ձեռքը պիտի տան որ զիս անարգեն ծեծեն ու խաչահանեն. իսկ ես անոր երրորդ օրը յարութիւն պիտի

առնում: Յիսուսի այս խօսքերը առակի պէս մտիկերեւնային բարեսիրտ աշակերտներուն. չէին հասկընար խեղճերը՝ թէ ինչպէս կարելի է որ այն երուսաղէմացիք՝ որ Քրիստոսի այնչափ հրաշքները տեսնելէն, այնպիսի անտուածային վարդապետութիւնները լսելէն ու վայելէն, երկու օր առաջ այնքան օրհնութեամբ ցնծութեամբ կեցցէներով ուսանաններով զՅիսուս ընդունելէն ետքը, պիտի թողուն որ նախանձոտ քահանայապետներն այնպիսի նախատինք՝ այնպիսի անիրաւութիւններ անեն Յիսուսի, եւ մինչեւ խաչի վերայ կախելով մեռցնելու յանդգնին: Եւ թէպէտ այն ալ ասաց նոցա Քրիստոս՝ թէ «Յերիքաւուր յարիցէ». — Երրորդ օրը յարութիւն պիտի առնում. բայց այս խօսքն ալ աշակերտաց համար առաջիններէն աւելի դժուար էր հասկընալը. վասն զի յարութիւն առնելուն ինչ լինելը չէին կրնար գիտնալ. եւ եթէ գիտնային, ընտան էր որ ասոր ալ տարակուսէին թէ նա որ կամաւորապէս եւ աստուածաբար յարութիւն պիտի առնու, միթէ չըկրնար այնպէս անել որ ոչ իւր թշնամեաց ձեռքն ընկնի, ոչ չարչարուի եւ ոչ մեռնի:

Միայն այսչափը գիտէին կամ կմակաբերէին աշակերտները՝ թէ Յիսուս ճշմարտապէս Մեսիան լինելով, մօտեցած է այն ժամանակը՝ յորում իւր մեծութիւնը, իշխանութիւնը, թագաւորութիւնը որ եւ իցէ կերպով ձեռք պիտի առնու. ի հարկէ յոյս ունէին նոքա բարեմտութեամբ որ այն ատեն իրենց

նիւթական խեղճութիւններն ալ կդադրին, ու փոքր ինչ հանգստութեան երես կտեսնեն՝ իբրեւ Մեսիա թագաւորին աշակերտներ ու սպասաւորներ:

Այսպիսի անմեղ ու միամիտ յոյսերով՝ աշակերտաց մէջէն երկու եղբայր, այսինքն Յակոբոս եւ Յովհաննէս աւետարանիչ, — որ Յիսուսի հետ հեռաւոր ազգականութիւն ալ ունէին, ու գիտէին որ Յիսուս իրենց աւելի սէր եւ ընտանութիւն կցուցընէ, — գնացին իրենց մայրն աւին հետերնին ու եկան Յիսուսի: Մայրերնին Յիսուսի սոքն ընկաւ խոնարհութեամբ, երկրպագութիւն արաւ, բայց նա ալ չէր համարձակեր խնդիրքն ասելու, մինչեւ որ Յիսուս ինքը հարցուց թէ «Ձի՞նչ կամիս.» — Ի՞նչ կուզես, խնդիրքդ ի՞նչ է: Սիրտ առաւ խեղճ մայրն ու սլատասխանեց. «Ասա զի նստցին սոքա երկու որդիքս իմ՝ մի ընդ աջմէ քումմէ եւ մի ընդ ահեկէ յարքայութեան քում.» — Հրամայէ, որոշէ, որ այս իմ երկու զաւակացս մէկը քու աջ կողմդ նստի, միւսը ձախ կողմդ, երբոր թագաւորութիւնդ ձեռք առնուս իբրեւ Մեսիա: Յիսուս գարձաւ ասաց քաղցրութեամբ այն երկու սիրելի աշակերտացը. «Ոչ գիտէք զի՞նչ խնդրէք.» — Դուք ալ չէք գիտեր թէ ի՞նչ է ձեր խնդրածը. դուք կարծէք թէ ես փառք պատիւ մեծութիւն թագաւորութիւն պիտի ունենամ այս աշխարհիս վերայ կամ հիմակուրէն, մինչդեռ այժմ իմ առջեւ եղածը չարչարանաց գաւաթ մի է որ պիտի խմեմ, արեան աւազան մի է՝ յորում պիտի լուացուիմ: Դուք այն ասէք ինծի թէ «Կարէք ըմ-

պել դբաժակն զոր ես ըմպելոց եմ, կամ զմկրտութիւնն զոր ես մկրտելոց եմ՝ մկրտել:» Աշակերտներն ասին պարզ սրտով եւ ուրախութեամբ, «Կարող եմք.» մտքերնէն անշուշտ անցընելով որ այն գաւաթը խմելուն ու այն արիւնը թափելուն վարձատրութիւն պիտի լինէր իրենց խնդրուածքին կատարումը: Բայց քաղցրագութ Փրկիչը չկամեցաւ յայտնի ասել նոցա, մանաւանդ միւս աշակերտաց առջեւը, թէ պիտի հասնին երբ եւ իցէ իրենց գովելի փափաքանացը. պատասխանեց նոցա. «Ձբաժակն իմ ըմպելոց էք, եւ զմկրտութիւնն զոր ես մկրտելոց եմ՝ մկրտիցիք. բայց նստուցանել ընդ աջմէ իմմէ եւ ընդ ահեկէ ոչ է իմ տալ, այլ որոց տուեալ է ի ձորէ իմմէ.» — Իմ գաւաթէս խմելը՝ կխըմէք, իմ մկրտութեամբս մկրտուիլը՝ կըմըկըրտուիք. բայց աջ կողմս՝ ձախ կողմս նստեցընելը իմ բանս չէ, հապա երկնաւոր Հայրս որոնց համար որ սահմանած է՝ նոցա բաժինն է:

Յիսուսի այս վերջին խօսքէն սիրտ առնելով միւս աշակերտները՝ նեղացան այն երկու եղբարց երեւցուցած անձնասիրութեանը. որ թէպէտ պարզմտութեամբ եւ ի սիրոյ, այսինքն Յիսուսի միշտ մօտիկ լինելու մտքով արեւ էին այն խնդիրքը, բայց երեւոյթը յայտնի փառասիրութիւն եւ անձնասիրութիւն էր: Նոցա կարծիքէն ու զգացմունքէն առիթ առաւ Յիսուս այս խոնարհութեան խրատը տալու ամենուն, որով եւ մեզի. — Մօտ եկէք, ասաց նոցա. դուք ալ գիտէք որ գրսի ազգաց եւ ժողովրդոց մէջ

նով որ իշխան է՝ մեծ է, եւ նա կտիրապետէ նոցա վերայ: Ձեր մէջ այնպէս պիտի չլինի. հապա նով որ ձեր մէջը մեծ լինել կուզէ՝ թող ամենուն սպասաւորը լինի. եւ նով որ ուզէ առաջին ասուիլ՝ թող ամենուր ծառան լինի. ինչպէս որ ահա ես ալ եկեր եմ՝ ոչ թէ ծառայութիւն ընդունելու, հապա ծառայելու, եւ ինքզինքս շատ մարդկանց գերութենէ ազատուելուն համար նուիրելու. « Որպէս Որդի մարդոյ ոչ եկն « պաշտօն առնուել, այլ պաշտել, եւ տալ զանձն իւր « փրկանս փոխանակ բազմաց: »

Սուրբ աւետարանին այս սքանչելի պատմութեանը եւ այս աստուածային խօսքերուն վերայ տեսէք ինչ վտեմ ու գեղեցիկ խորհրդածութիւններ կանէ այսօրուան շարականը շարագրող մեր սուրբ հայրապետը.

« Ըզքեզ օրհնեմք որ բաշխողդ ես բարութեանց, « եւ հայցեմք որպէս ի մարդասիրէ ընդ մօր քո ըն- « տրելոցն զիմանալի աշխարհն. » — Ո՛վ ամէն աղէկու- թիւն պարգեւող մարգասէր Փրկիչ, զքեզ կօրհնեմք, եւ քու ընտրեալ աշակերտացդ մօրը հեռ ի միասին կիսնգրեմք որ տաս մեզի հանդերձեալ աշխարհին երանաւէտ վայելմունքը:

« Զի դու ես Տէր՝ յորմէ հայցէր մայրն հաւատով « հանդերձ որդւովք սրբեցելովք ընդ աջմէ քո զփառս « եւ յահեկէ. ընդ որս եւ մեք աղաչեմք զի դասես- « ցես ընդ սուրբս քո. » — Դու այն Տէրն ես՝ յորմէ կիսնգրէր մեծահաւատ մայրը իւր սուրբ որդւոցը հեռ քու աջ ու ձախ կողմիդ փառքը. նոցա հեռ մեք

եւս կաղաչեմք, զմեզ ալ անցուր քու սուրբերուդ կարգը:

« Այլ դու բարձրեալ Փրկիչ, որ վասն մեր խոնար- « հեցար, արժանի արա զմեզ ըմպել զբաժակ պա- « տուիրանի կենաց քոց Տէր. որով կացցուք ընդ աջ- « մէ քումմէ ի հանդերձեալ քում գալտեանն. » — Բայց անկից առաջ, նով բարձրեալ Փրկիչ մեր, որ մեզի համար խոնարհեցար՝ մարդ եղար, դուն ար- ժանի արա զմեզ խմելու քու պատուիրանացդ անմահական գաւաթը. որպէս զի անով կարենամք քու ա- ջակողմդ կենալ հանդերձեալ գալտեանդ ժամանակը:

« Ի միւսանգամ քո գալտեանն յորժամ գաս գա- « տել զերկիր, ընդ նոսին դասաւորեա ըզմեզ ի փառս « յաջակողմանն. որով հանցուք քեզ օրհնութիւն « յանըսպառ յաւիտենին. » — Քո միւսանգամ գալըս- տեանդ ատենը, երբոր աշխարհս դատելու գաս, այն երկու սուրբ առաքելոցդ հեռ շարէ զմեզ աջա- կողմեան փառաւորութեանդ մէջ. որով օրհնեմք ու փառաբանեմք զքեզ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

23 MAY 2013

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆ.

ԼՍԱՐԱՆ անունով ընթերցմունքները մեզի հնարել տուողն եղած է գլխաւորապէս մերազնեայց մէջ տարածուիլ սկսած ուսումնասիրութիւնը, որով կարգաւ չգիտցողներն անգամ կցանկան գոնէ *շեղ* մարդուս հարկաւոր գիտելիքները ¹:

Մէկ կողմանէ այս ազգային ուսումնասիրութեան օրէ օր աճիլը տեսնելով, եւ միւս կողմանէ յորդորուելով քանի մի արժանապատիւ եկեղեցականաց խօսքերէն, ուրախութեամբ ձեռք զարկինք այս աշխատութեան, եւ այնպիսի ընդարձակ շրջան մի տրւինք ասոր՝ որ ամէն վիճակի անձինք եւս իրենց պիտոյիցն ու ախորժակին յարմար նիւթեր գտնեն մէջը:

Վասն զի *հոգեշահ պատմութեանց եւ խրատաց* կարգը դրած եմք ամէն տեսակ կրօնական, եկեղեցական, եւս եւ բարոյական գիտելիքները, ինչպէս սուրբ գրոց պատմութիւններ, տէրունական տօներու խորհուրդներուն ու արարողութեանցը բացատրութիւններ, մեծամեծ սրբոց՝ մանաւանդ ազգային սուրբերու վարքեր, եւ այլն: Իսկ *կենցաղօգոյս գիտելաց* կարգին մէջ կդասաւորեմք ո՛ր եւ իցէ արտաքին, այսինքն պատմական, աշխարհագրական, բնագիտական՝ օգտակար տեղեկութիւններ:

Այսպիսի աշխատութեան ընդհանրապէս երկու գլխաւոր յատկութիւն տալը ամենհարկաւոր ճանչցեր եմք: Առաջինը այս՝ որ ոճը ո՛րքան կարելի է պարզ լինի, այնպէս որ ամէն մարդ կարենայ առանց դժուարութեան հասկընալ: Երկրորդը այս՝ որ ամենայն տօն կամ պատմութիւն կամ գիտելիք առանձին տետրակով հրատարակուի, եւ մէկ տետրակը միւսին հետ կապ չունենայ. այնպէս որ եթէ մէկը ամէն տետրակները չկարողանայ կամ չկամենայ ունենալ, արդէն առածները անկատար ու պակասաւոր գրքի պէս չմնան, եւ իրենց ամբողջութիւնը չկորսընեն. միանգամայն ամէն տետրակներն ալ ստանալ կամեցողը կարենայ շատը ի միասին կազմել տալ հատոր հատոր՝ երբոր նոյն տեսակ նիւթերու վերայ եղած լսարանները շատնան:

(1) Մատեաց Աղաւնի 1861 ամին, էջ 49.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0578085

ՊԱՏՐԱՍՏԻ Ի ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ծնունդ եւ Յայանութիւն Տեառն.
Տեառնընդառաջ.

Աւագ Երեքշաբթի.

Աւագ Զորեքշաբթի.

Աւագ Հինգշաբթի.

Աւագ Ուրբաթ.

Զատիկ սուրբ Յարութեան Տեառն.

Համբարձումն.

Հողեգալուստ.

Վարդավառ.

Վերափոխումն.

Սուրբ Հռիփսիմեանք.

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ.

Որդիք եւ թոռունք սրբոյ Լուսաւորչին.

Մեծն Ներսէս Պարթեւ.

Ս. Սարգիս Զօրավար.

Յօր երանելի.

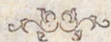
Թագէտս առաքեալ, Ս. Սանդուխտ կոյս,
եւ Ս. Շուշանիկ.

Երկինք.

Արեւն ու Մոլորակները.

Ջերմութիւն եւ Ջերմաչափ.

Կոստանդնուպօլսոյ առումն ի Տաճկաց.

20411

